

سنجش پایداری عرصه‌های پیراشهری با تأکید بر نقش مدیریت روستایی

مورد: بخش کهریزک

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۷/۰۸

پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۱۰/۱۶

صفحات: ۶۶-۴۷

سیاوش عطایی؛ کارشناسی ارشد گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.
حسن افراخته؛ استاد گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.
فرهاد جوان؛ دکتری گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

چکیده

هدف پژوهش حاضر تحلیل نقش مدیریت روستایی در پایداری روستاهای بخش کهریزک است. جامعه آماری تحقیق روستاهای بخش کهریزک است. روستاهایی که جمعیت بالا دارند و از شورا و دهیار برخوردار هستند به عنوان جامعه آماری این پژوهش تعیین می‌شوند (۱۴ روستا). کل جمعیت افراد خانوار در روستاهای مورد مطالعه (۵۹۱۳) نفر است. لذا بر اساس فرمول کوکران تعداد ۳۶۰ خانوار به عنوان جامعه نمونه انتخاب گردیده شد. روش جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق کتابخانه‌ای و میدانی است. سپس جمع‌آوری و طبقه‌بندی اطلاعات لازم مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. در بخش کتابخانه‌ای با استفاده از اسناد و آمار و اطلاعات و تجربیات دیگر مناطق روستایی برای تکمیل کردن اطلاعات به سازمان‌های مربوطه در سطح منطقه مراجعه کرده و در نهایت با بررسی‌های میدانی و بحث و پرسشنامه و از نرم‌افزارهای Arc GIS, SPSS و نرم‌افزار Expert choice، مدل موریس دیویس استفاده شده است. یافته‌ها نشان داد که پایداری در ابعاد زیست‌محیطی و فضایی - کالبدی بیشتر از عدد مطلوبیت ۳ ارزیابی شده و در سطح آلفای ۰/۰۰۰ معنادار است. همچنین تحلیل میانگین عددی این گویه‌ها در محدوده مورد مطالعه نشان‌دهنده تأثیر مثبت در ابعاد زیست‌محیطی و فضایی - کالبدی بوده، که نسبت به سایر ابعاد در سطح بالاتری قرار دارند. تحلیل ناپارامتریک همبستگی نشان‌دهنده وجود رابطه مستقیم و معنی‌دار در سطح آلفای ۰/۰۱ میان ابعاد اقتصادی با ابعاد اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی-فضایی است. همچنین بین ابعاد بعد کالبدی-فیزیکی با ابعاد اجتماعی و زیست‌محیطی نیز رابطه مستقیمی مشاهده می‌شود. همچنین رتبه-بندی ابعاد پایداری نشان داد که بعد کالبدی-فضایی با وزن به‌دست‌آمده (۰/۳۵۶) نسبت به سایر ابعاد در بالاترین سطح و بعد اقتصادی با وزن به‌دست‌آمده (۰/۱۷۴) در پایین‌ترین سطح قرار گرفته است.

واژه‌های

کلیدی:

مدیریت،
سکونتگاه‌های
روستایی،
توسعه پایدار،
فضاهای
پیراشهری،
کهریزک.

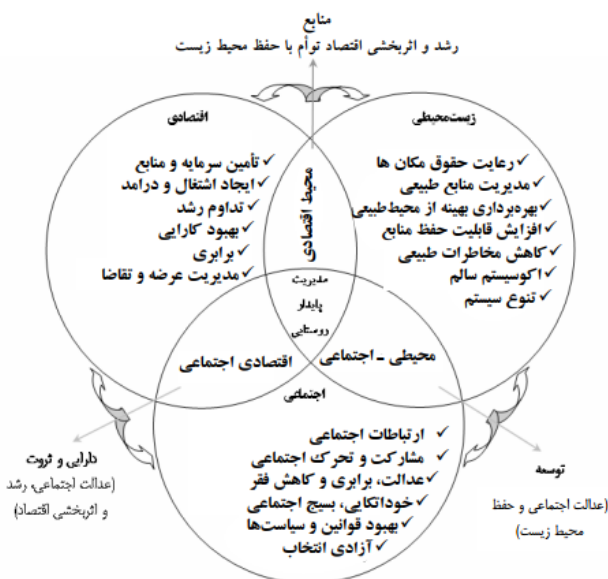
از دیدگاه نظام‌مند، فضاها و روستایی در واقع بخشی از زیر عناصر اصلی و تأثیرگذار در سطح قلمرو ملی محسوب می‌شوند (بدری و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۴). نقش و جایگاه روستاها در فرآیندهای توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مقیاس محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی و پیامدهای توسعه‌نیافتگی مناطق روستایی چون فقر گسترده، نابرابری فزاینده، رشد سریع جمعیت، بیکاری و حاشیه‌نشینی شهری موجب توجه به توسعه روستایی و حتی تقدم آن بر توسعه شهری شده است (مولائی هاشجین و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۶۶). امروزه توسعه پایدار روستایی از مهم‌ترین چالش‌های برنامه ریزان و سیاست‌گذاران به شمار می‌آید به عبارت دیگر، توسعه پایدار روستایی از اصول غایی پروژه‌ها، سیاست‌ها و طرح‌های توسعه‌ای در مناطق روستایی است (عبداللهی و همکاران، ۱۳۸۸: ۴۳). پایداری مفهومی است که توجه اساسی آن بر حفظ سرمایه‌ها (انسانی، طبیعی، اجتماعی و اقتصادی) در جهت عدالت بین نسلی است. بنابراین توسعه پایدار در صورتی تحقق می‌یابد که همپوشی بین لایه‌های اکولوژیکی، اقتصادی و اجتماعی ایجاد گردد (پورطاهری و همکاران، ۱۳۸۸: ۱). یکی از ارکان اساسی توسعه و بهبود عملکرد سازمان، بنگاه و هر جامعه‌ای مدیریت است. مدیریت با سازمان‌دهی، هدایت و ایجاد هماهنگی بین بازیگران متعدد می‌تواند بستر ساز تحقق اهداف باشد. در جامعه روستایی نیز مدیریت می‌تواند نقش بسیار مؤثری در فرایند توسعه ایفا نماید (فیروزنیا و تیموریان، ۱۳۹۴: ۷۱). اساساً حوزه‌های روستایی به‌عنوان قاعده نظام فضایی فعالیت و سکونت، نقش اساسی در توسعه ملی دارند، زیرا توسعه پایدار سرزمین وابسته به پایداری فضاها و روستایی در ابعاد مختلف است که می‌تواند نقش مؤثری در توسعه منطقه‌ای و ملی داشته باشد. اهداف اساسی مدیریت روستایی و توسعه روستایی با یکدیگر همپوشانی دارند (حاجی نژاد و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۵۸). مدیریت را می‌توان فرایندی دانست که بر هدایت شکل‌های انسانی، تصمیم‌گیری مناسب به‌منظور دستیابی مطلوب، تخصص، اختصاص و صرف مدبرانه منابع و تمرکز بر فعالیت‌های هدف‌دار تأکید دارد (رسولی، ۱۳۹۴: ۱). یکی از وظایف مدیریت توسعه‌ی سکونتگاه‌ها، نهادینه کردن توسعه پایدار در قلمروهای داخلی سکونتگاهی است. از این‌رو شناخت توسعه پایدار، توسعه پایدار محلی، چارچوب توسعه پایدار محلی و سرانجام برنامه‌ریزی توسعه پایدار محلی برای مدیریت سکونتگاه‌ها اهمیت کانونی دارد (رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۸۹: ۱۸۷). از این‌رو در توسعه پایدار با تقویت ظرفیت‌های محلی از طریق اتخاذ شیوه‌های مناسب برای مدیریت منابع و استفاده بهینه از آن، با توجه به تأمین امنیت نسل‌های فعلی و آینده، دسترسی برابر به منابع، همچنین آموزش و آگاه‌سازی، توجه به برنامه‌ریزی خانواده، سازمان اجتماعی و نهادهای محلی، حکمرانی و برای مهار و اجتناب از مخاطره تلاش می‌شود (Prasad, 2003, 766). با این نگاه به توسعه روستایی نقش مدیریت روستایی و ساماندهی آن از اهمیت بیشتری برخوردار بوده و ضروری است. که عوامل متعدد تأثیرگذار بر موفقیت و بهبود عملکرد مدیران محلی شناخته‌شده و زمینه برای ساماندهی و اصلاح آن‌ها فراهم شود (فیروزنیا و تیموریان، ۱۳۹۴: ۷۰). امروزه نقش و جایگاه مدیریت، در تمام زمینه‌ها و عرصه‌های زندگی اقتصادی-اجتماعی بشر، بیش‌ازپیش برجسته شده است. که به‌عنوان مهم‌ترین عامل در حیات، رشد، بالندگی و یا مرگ یک جامعه و روند حرکت آن از وضع موجود به سوی وضع مطلوب شناخته‌شده است. آنچه بیش از همه در مطالعات سیر مدیریت، طی سه دوره اخیر جلب توجه می‌کند (حسنلو و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۵۸).

مدیریت روستایی می‌تواند نقش مهمی در مسائل مربوط به تولید، مسائل زیست‌محیطی مانند آلودگی آب، از دست دادن تنوع زیستی، فرسایش زمین، و مسائل اقتصادی-اجتماعی در نواحی روستایی داشته باشد. بنابراین توجه به نقش مدیریت روستایی در راستای پیشرفت، جهت توسعه پایدار و باز توزیع منابع به سمت نسل امروز و حفظ کمیت و کیفیت منابع روستا به‌عنوان مهم‌ترین مرکز تولید محصولات کشاورزی و عامل جلوگیری از مهاجرت روستاییان، امری ضروری برای مناطق روستایی است (حسنلو و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۵۸ به نقل از wezal et al, 2016). هدف مدیریت روستایی دستیابی به توسعه و به دنبال آن توسعه پایدار است. پس مدیریت روستایی دارای نقاط مشترکی با اهداف توسعه روستایی و توسعه پایدار است (برقی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۰۴).

در زمینه مدیریت روستایی پژوهش‌های مختلفی صورت گرفته است: ایمانی و فتحی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان ارزیابی و تحلیل عملکرد دهیاری‌ها با تأکید بر رویکرد حکمروایی شایسته مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی شهرستان اردبیل نشان دادند که حکمروایی شایسته روستاهای بخش مرکزی اردبیل پایین‌تر از حد متوسط است. نتایج نشان می‌دهد که کارکرد دهیاری‌ها بر اساس حکمروایی شایسته از دیدگاه ساکنین روستاهای بخش مرکزی اردبیل کمتر از حد متوسط ارزیابی می‌شود و در شرایط مطلوبی نیست. قنبری (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان بررسی آثار سبک مدیریت روستایی بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی در شهرستان اصفهان به این نتایج رسید که نتایج نشان می‌دهند همانند همه اقدامات بالا به پایین، توجه چندانی به مشارکت کردن افراد روستایی نبوده و تنها به صورت اقدامات دستوری - اجرایی انجام شده که این مسئله یکی از اسباب تخلیه و ناپایداری روستاهای شهرستان اصفهان بوده است که اقدامات توسعه‌ای از سوی مسئولان به پایداری جمعیتی منجر نشده و به تخلیه آن‌ها نیز کمک کرده است. Morrison, 2014 در پژوهشی با عنوان " توسعه یک شاخص حکومت منطقه: پتانسیل نهادی در مناطق روستایی " که نتایج نشان می‌دهد نهادهای محلی نقش مهمی در مواجهه با چالش‌های مناطق روستایی ایفا می‌نمایند، و وجود پشتیبانی مالی، اداری و دموکراتیک و وجود تعامل و ارتباط نهادهای محلی در این زمینه مؤثر هستند. Rashidpour et al, 2011 در پژوهشی با عنوان " مدیریت مبتنی بر جامعه محلی به‌عنوان یک رویکرد خوب روستایی برای کاهش فقر و توسعه پایدار در ایران " نشان می‌دهد که جامعه بر پایه مدیریت مبتنی بر کنترل و سازمان‌دهی به‌عنوان یک رویکرد حکمرانی خوب نقش مهمی در کاهش فقر و توسعه روستایی دارد. Wenchang, 2008 در تحقیقی تحت عنوان " مدیریت روستایی رهیافتی برای مناطق روستایی در هند " نشان داد که میان مشارکت مردم محلی، کاهش فقر روستایی، بهبود زندگی مردمان روستایی و موفقیت برنامه‌های مدیریت روستایی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

فعل " پایدار نگاه داشتن " از سال ۱۲۹۰ میلادی یا قبل‌تر در زبان انگلیسی به‌کاربرده شده و از واژگان لاتین sub + tenere به معنای " حمایت کردن " یا " نگاه داشتن "، ریشه گرفته است (جمعه پور، ۱۳۹۲: ۳۵). امروزه به‌طور گسترده‌ای واژه پایدار، به‌منظور بیان و توصیف جهانی که در آن نظام‌های انسانی و طبیعی توأما بتوانند تا آینده‌ای دور ادامه حیات دهند، به کار گرفته می‌شود (ساسان پور، ۱۳۹۰: ۵۹). مفهوم پایداری در اصل از جنگلداری منشأ می‌گیرد، جایی که به معنی ذیل است: اطمینان از اینکه توان‌های موجود منابع جنگلی حفظ می‌شود، یعنی مقدار درختان قطع شده و صدمات وارده به

طبیعت جنگل، به‌طور متوسط از نرخ رشد جنگل تجاوز نکند (کازمی محمدی، ۱۳۷۸: ۳۵). پایداری ریشه در یک اصل اکولوژیکی دارد بر اساس این اصل اگر در هر محیطی به‌اندازه توان طبیعی فرآوری محیط‌زیست، بهره‌برداری یا بهره‌وری انجام شود، اصل سرمایه (منابع اکولوژیکی) به‌طور پایدار باقی می‌ماند و استفاده ما از محیط به‌اندازه آن‌توان تولید، همیشه پایدار است. میزان استفاده انسان در آن محیط‌زیست معین، که درخور توان‌ها و ظرفیت‌های محیط است، به این خاطر که به‌اندازه تمام تولید است پس بازده حداکثر و یا بیشینه را نیز دارد. پایداری فرآیندی است که یک سیستم پیشگیری انطباقی را تأمین می‌کند و یک نوآوری پایدار می‌تواند در داخل عملیات‌های مداوم برای ذی‌نفعان مختلف یکپارچه شود. پایداری به‌عنوان یک فرآیند تغییر با مراحل اقدام پایداری مشخص زیرساخت سیستم و مشخصه‌ها و ویژگی‌های نوآوری را تقویت می‌کند که برای حمایت از یک نوآوری خاص ضرورت دارد (عاشوری، ۱۳۹۲: ۳۴ به نقل از Hall & Hord, 2001). آنچه در پایداری روستایی مدنظر است، بهتر شدن یا پیشرفت است. بنابراین در توسعه روستایی، تغییر، ابزاری برای ارتقاء و پیشرفت توسعه روستایی است. ظرفیت‌سازی یکی از اهداف توسعه روستایی است، بنابراین رویکرد توسعه پایدار روستایی تغییر طبیعی و خودکار توسط مردم است (فراهانی، ۱۳۸۵: ۱۹۵). در شکل ۱ مدیریت روستایی با رویکرد توسعه پایدار بر مبنای شاخص‌های توسعه پایدار نشان داده شده است.

شکل ۱. مدیریت روستایی با دیدگاه توسعه پایدار

منبع: افتخاری و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۳؛ Drakakis and Smith, 1995

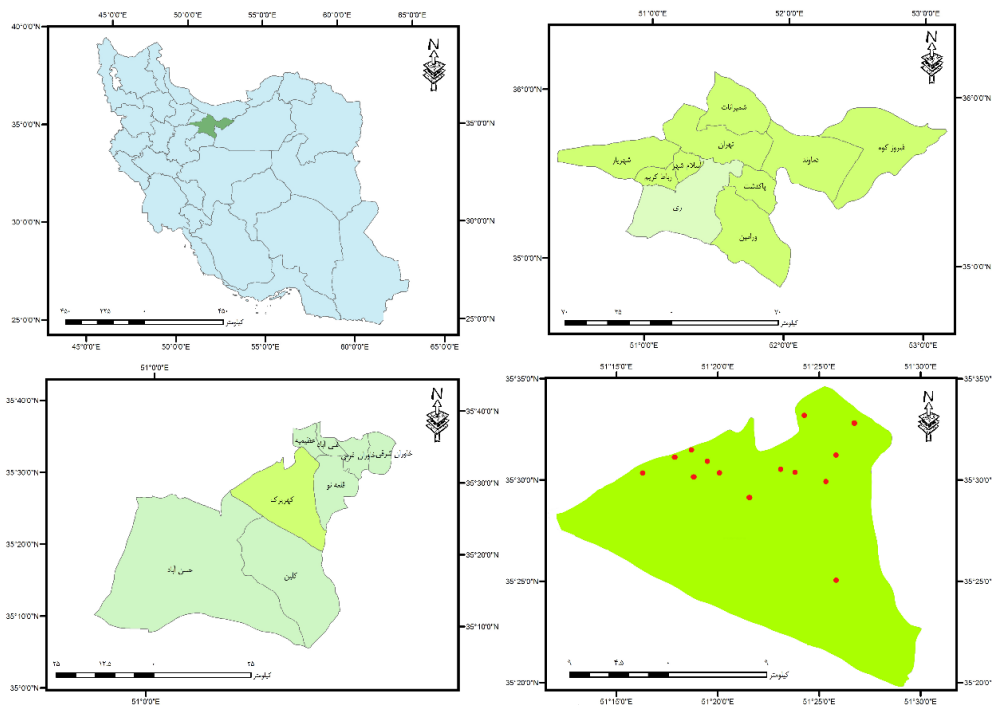
از آنجاکه مدیریت روستایی دارای نقش اساسی در فرآیند حصول توسعه روستایی است؛ از سوی دیگر، بخش کهریزک به‌عنوان یک منطقه دارای ظرفیت‌های بالایی برای توسعه بخشیدن به روستانشینی است که بر این اساس برای مطلوب‌ترین حالت سازگاری بین فضا و جامعه به نفع جامعه که نقش مدیریت روستایی در این زمینه از اهمیت بسیاری برخوردار است در این راستا پژوهش حاضر به دنبال تحلیل و ارزیابی نقش مدیریت روستایی در پایداری روستاهای بخش کهریزک است.

روش‌شناسی

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و به لحاظ انجام، توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری تحقیق ساکنان روستاهای بخش کهریزک است. روستاهایی که جمعیت بالا دارند و از شورا و دهیار برخوردار هستند به عنوان جامعه آماری این پژوهش تعیین می‌شوند. کل جمعیت افراد خانوار در روستاهای مورد مطالعه (۵۹۱۳) نفر است. لذا بر اساس فرمول کوکبان تعداد ۳۶۰ خانوار به عنوان جامعه نمونه انتخاب گردیده شد. در این راستا جهت حجم نمونه در هر یک از روستاهای مورد مطالعه، به نسبت سهم خانوار تعیین می‌گردد. در بخش دوم جهت بررسی و تحلیل فضایی روستاهای بخش کهریزک بر اساس ابعاد پایداری و رتبه‌بندی ابعاد پایداری، از نظرات متخصصان و افراد مطلع استفاده شده است. لذا جامعه آماری در بخش دوم پژوهش شامل: (متخصصان، افراد مطلع و آگاه)، است. جهت حجم نمونه در این قسمت از نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است به این شکل که تا زمان به اشباع رسیدن اطلاعات، نمونه‌گیری به اتمام رسید. لذا در این قسمت، از تعداد ۲۰ نفر متخصص و مطلع بر اساس نمونه‌گیری هدفمند بهره گرفته شد.

روش جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق کتابخانه‌ای و پرسشگری است. سپس جمع‌آوری و طبقه‌بندی اطلاعات لازم مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. در بخش کتابخانه‌ای با استفاده از اسناد و آمار و اطلاعات و تجربیات دیگر مناطق روستایی برای تکمیل کردن اطلاعات به سازمان‌های مربوطه در سطح منطقه مراجعه کرده و در نهایت با بررسی‌های میدانی و بحث و پرسشنامه و از نرم‌افزارهای ARC GIS, SPSS و نرم‌افزار Expert choice، مدل‌های وایکور فازی، موریس دیویس استفاده شده است.

شهری محدوده‌ای است با مساحت ۲۲۹۳ کیلومتر مربع، از شمال به تهران، از جنوب به شهرستان قم، از شرق به شهرستان ورامین و شهرستان پاکدشت، از غرب به شهرستان‌های اسلامشهر، رباط کریم و زرندیه محدود می‌شود. مساحت بخش‌های سه‌گانه شهرستان ری: بخش مرکزی ۱۷۴؛ بخش کهریزک ۳۲۱، و فشاپویه ۱۶۴۵ کیلومتر مربع است. شهری مرکز شهرستان ری بین مختصات جغرافیایی ۳۵°۳۶' شمالی، ۵۱°۲۶' شرقی واقع شده است. ارتفاع این شهر از سطح دریا ۱۰۶۲ متر است. شهری در جنوب شهر تهران و متصل به شهر است. فاصله ری تا مرکز شهر تهران بالغ بر ۱۰ کیلومتر است. بخش کهریزک از توابع شهرستان ری بوده و دارای مساحتی در حدود ۳۲۲ کیلومتر مربع و جمعیتی برابر با ۱۵۰ هزار نفر هست که از این میزان چیزی در حدود ۸۰ هزار نفر در مناطق شهری و ۷۰ هزار نفر نیز در مناطق روستایی ساکن هستند. این بخش دارای ۱۹ نقطه روستایی است.

شکل ۲. نقشه موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه در شهرستان و استان تهران

یافته‌های تحقیق

بررسی پایداری گویه‌های اجتماعی و سکونتگاه‌های روستایی

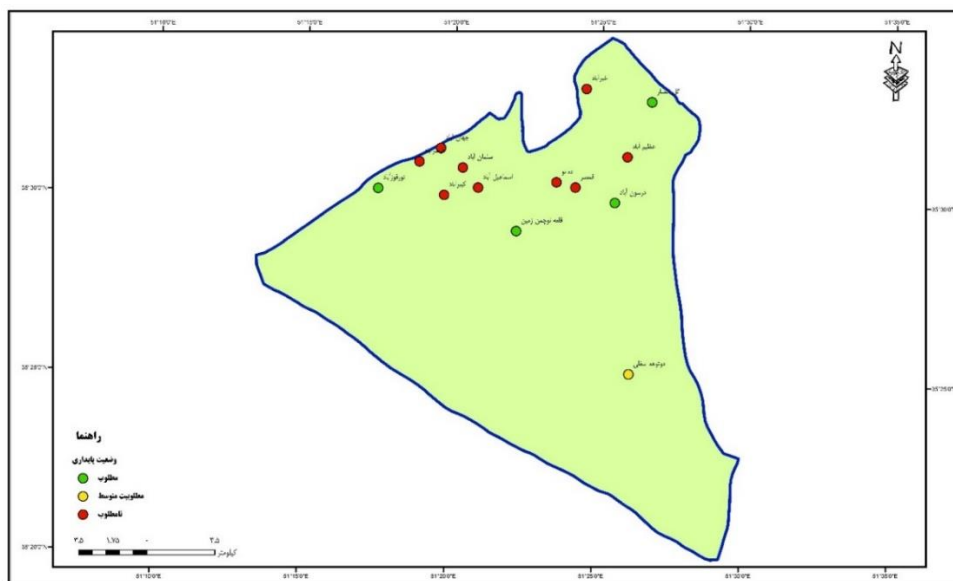
نتایج موریس دیویس در بعد اجتماعی در ماتریس دوم نشان داد، روستاهای (اسماعیل‌آباد، سلمان‌آباد، قیصر‌آباد، کپیر‌آباد، جهان‌آباد، خیر‌آباد، ده نو، عظیم‌آباد) با ضریب‌های به دست آمده کمتر از $0/5$ در گروه روستاهای پایداری کم قرار گرفته‌اند. همچنین روستاهای (قلعه‌نو چمن زمین، دو توهه سفلی) با ضریب‌های به دست آمده بین $0/5$ تا $0/8$ در گروه روستاهای نیمه پایدار قرار دارند. در نهایت روستاهای (قمصر، گل حصار، درسون‌آباد)، ضریب‌های بالاتری را به خود اختصاص داده است و در گروه پایداری زیاد قرار گرفته‌اند. همچنین در بین ۱۲ گویه اجتماعی مورد نظر، تمامی گویه‌های اجتماعی با ضریب‌های به دست آمده کمتر از $0/5$ در گروه شاخص‌های پایداری کم قرار دارند. ماتریس سوم: در این ماتریس که مرحله سوم از محاسبه می‌باشد، به نشان دادن سطح ناپایداری روستاهای مورد مطالعه در هر یک از گویه‌ها پرداخته می‌شود. جدول (۴-۸). از ماتریس سوم می‌توان نتیجه‌ای عکس ماتریس دوم گرفت. یعنی همان طبقه‌بندی را که برای ماتریس دوم در نظر گرفتیم در این ماتریس نیز ملاک قرار می‌دهیم. فقط در این قسمت ما دنبال ناپایداری روستاها و گویه‌ها با توجه به ضریب‌های به دست آمده هستیم. در بین گویه‌های مطرح شده، تمامی گویه‌ها با ضریب به دست آمده بین $(0/0-8/5)$ از ناپایداری زیادی برخوردار هستند. همچنین در بین روستاهای مطرح شده، روستاهای (قمصر، گل حصار، درسون‌آباد) با ضریب‌های به دست آمده کمتر از $0/5$ از ناپایداری کمی برخوردارند. روستاهای (قلعه نو چمن زمین، دو توهه سفلی) با ضریب‌های به دست آمده بین $0/5$ تا $0/8$ از ناپایداری متوسطی برخوردارند. در نهایت روستاهای اسماعیل‌آباد،

سلمان آباد، قیصر آباد، کبیرآباد، جهان آباد، خیرآباد، ده نو، عظیم آباد با ضریب به دست آمده از ناپایداری بسیار زیادی برخوردار است.

جدول ۱. وضعیت پایداری اجتماعی روستاها

روستا	ضریب توسعه	وضعیت پایداری
دوتوه سفلی	۰/۵۵	مطلوبیت متوسط
درسون آباد	۰/۸۰	مطلوب
قلعه نوچمن زمین	۰/۷۶	مطلوب
اسماعیل آباد	۰/۴۴	نامطلوب
سلمان آباد	۰/۴۳	نامطلوب
قیصرآباد	۰/۳۶	نامطلوب
کبیرآباد	۰/۴۳	نامطلوب
جهان آباد	۰/۴۷	نامطلوب
تورقوزآباد	۰/۷۸	مطلوب
خیرآباد	۰/۴۴	نامطلوب
ده نو	۰/۴۶	نامطلوب
قمصر	۰/۲۶	نامطلوب
گل حصار	۰/۷۱	مطلوب
عظیم آباد	۰/۴۴	نامطلوب

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

شکل ۳. نقشه فضایی پایداری اجتماعی روستاهای بخش کهریزک با تأکید بر نقش مدیریت روستایی

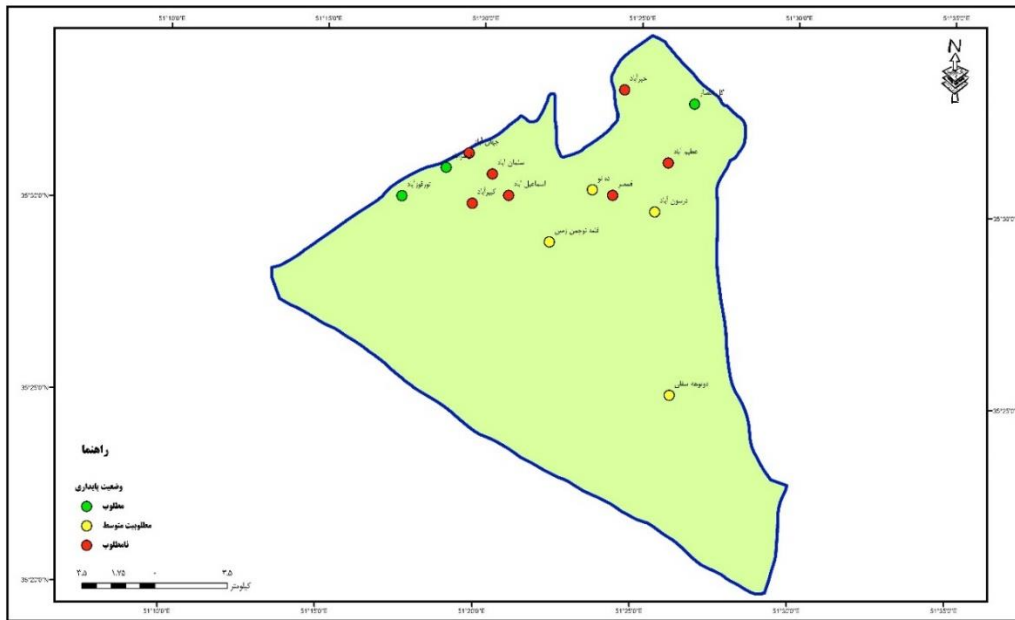
بررسی پایداری گویه‌های اقتصادی و سکونتگاه‌های روستایی

نتایج موريس ديوييس در بعد اقتصادی نشان داد، روستاهای (اسماعيل آباد، سلمان آباد، قيصر آباد، کبير آباد، جهان آباد، خير آباد، عظيم آباد) با ضريب‌های به‌دست آمده کمتر از ۰/۵ در گروه روستاهای پایداری کم قرار گرفته‌اند. روستاهای (ده نو، قلعه نوچمن زمین، درسون آباد، دوتوهه سفلی) با ضريب‌های به‌دست آمده بين ۰/۵ تا ۰/۸ در گروه روستاهای نیمه پایدار قرار دارند. و در نهایت تورقوز آباد، گل حصار، قمصر ضريب‌های بالاتری را به خود اختصاص داده است و در گروه پایداری زیاد قرار گرفته‌اند. همچنین در بين ۱۴ گویه اقتصادی مورد نظر، تمامی گویه‌های اقتصادی با ضريب‌های به‌دست آمده کمتر از ۰/۵ در گروه گویه‌های پایداری کم قرار دارند. جدول (۴-۱۰). تحلیل ماتریس سوم: از ماتریس سوم می‌توان نتیجه‌ای عکس ماتریس دوم گرفت. یعنی همان طبقه‌بندی را که برای ماتریس دوم در نظر گرفتیم در این ماتریس نیز ملاک قرار می‌دهیم. فقط در این قسمت ما دنبال ناپایداری روستاها و گویه‌ها با توجه به ضريب‌های به‌دست آمده هستیم. در بين گویه‌های مطرح شده، تمامی گویه‌ها با ضريب به‌دست آمده بیشتر از ۰/۰۸ از ناپایداری زیادی برخوردار هستند. همچنین در بين روستاهای مطرح شده، روستاهای (تورقوز آباد، گل حصار، قمصر) با ضريب‌های به‌دست آمده کمتر از ۰/۵ از ناپایداری کمی برخوردارند. همچنین روستاهای (ده نو، قلعه نوچمن زمین، درسون آباد، دوتوهه سفلی) با ضريب‌های به‌دست آمده بين ۰/۵ تا ۰/۸، از ناپایداری متوسطی برخوردارند. در نهایت روستاهای (اسماعيل آباد، سلمان آباد، قيصر آباد، کبير آباد، جهان آباد، خير آباد، عظيم آباد) با ضريب به‌دست آمده بیشتر از ۰/۸ از ناپایداری زیادی برخوردار است.

جدول ۲. وضعیت پایداری اقتصادی روستاها

روستا	ضريب توسعه	وضعیت پایداری
دوتوهه سفلی	۰/۵۵	مطلوبیت متوسط
درسون آباد	۰/۵۶	مطلوبیت متوسط
قلعه نوچمن زمین	۰/۵۱	مطلوبیت متوسط
اسماعيل آباد	۰/۴۱	نا مطلوب
سلمان آباد	۰/۴۲	نا مطلوب
قيصر آباد	۰/۴۴	نامطلوب
کبير آباد	۰/۴۱	نامطلوب
جهان آباد	۰/۴۶	نامطلوب
تورقوز آباد	۰/۸۲	مطلوب
خير آباد	۰/۴۱	نامطلوب
ده نو	۰/۵۶	مطلوبیت متوسط
قمصر	۰/۸۱	مطلوب
گل حصار	۰/۸۲	مطلوب
عظيم آباد	۰/۴۱	نامطلوب

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

شکل ۴. نقشه فضایی پایداری اقتصادی روستاهای بخش کهریزک با تأکید بر نقش مدیریت روستایی

درواقع می‌توان گفت که عملکرد مدیریت روستایی بر اساس متغیرهای اقتصادی در روند پایداری و ناپایداری روستاهای منطقه مؤثر بوده است، مدیریت روستایی در مواردی مانند بسته‌های حمایتی اشتغال‌زایی در بخش‌های مختلف اقتصاد، و سایر گویه‌های دیگر نامناسب عمل کرده‌اند که این مجموعه عوامل سبب ناپایداری روستاها گردیده است، چراکه عملکرد مدیریت روستایی مطابق به نیازهای اقتصادی روستاها نبوده است و درواقع نتوانسته‌اند بسترهای لازم جهت تثبیت جمعیت از جنبه‌های مختلف درآمدزایی، اشتغال‌زایی و متنوع‌سازی فعالیت‌ها برای جامعه روستاییان مورد توجه قرار دهند. بنابراین بایستی بیان نمود که مدیریت روستایی در ناپایداری روستاها از بعد اقتصادی تأثیرگذار بوده و عملکرد مناسبی در این زمینه نداشته است.

بررسی پایداری گویه‌های کالبدی-فضایی و سکونتگاه‌های روستایی

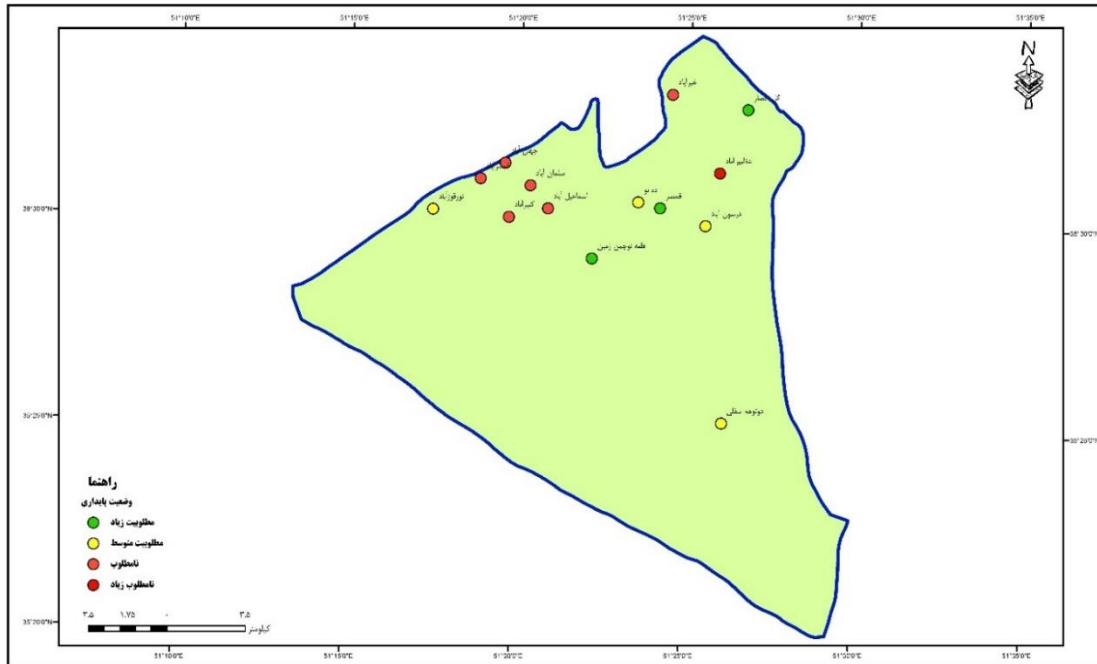
نتایج موريس ديویس در بعد کالبدی-فضایی نشان داد، روستاهای (عظیم آباد، خیر آباد، کبیر آباد، جهان آباد، قیصر آباد، سلمان آباد، اسماعیل آباد) با ضریب‌های به دست آمده کمتر از ۰/۵ در گروه روستاهای پایداری کم قرار گرفته‌اند. همچنین روستاهای (دو توهه سفلی، تورقوز آباد، ده نو، درسون آباد) با ضریب‌های به دست آمده بین ۰/۵ تا ۰/۸ در گروه روستاهای نیمه پایدار قرار دارند. در نهایت روستاهای (قلعه نوچمن زمین، گل حصار، قمصر) ضریب‌های بالاتری را به خود اختصاص داده است و در گروه پایداری زیاد قرار گرفته‌اند. همچنین در بین ۱۲ گویه کالبدی-فضایی مورد نظر، تمامی گویه‌های کالبدی با ضریب‌های به دست آمده بین (۰/۸-۰/۵) در گروه گویه‌های پایداری متوسط قرار دارند. جدول (۴-۱۲). تحلیل ماتریس سوم: از ماتریس سوم می‌توان نتیجه‌ای عکس ماتریس دوم گرفت. یعنی همان طبقه‌بندی را که برای ماتریس دوم

در نظر گرفتیم در این ماتریس نیز ملاک قرار می‌دهیم. فقط در این قسمت ما دنبال ناپایداری روستاها و گویه‌ها در بعد کالبدی با توجه به ضریب‌های به دست آمده هستیم. در بین گویه‌های مطرح شده، تمامی گویه‌ها با ضریب به دست آمده بین (۰/۸-۰/۵) در گروه گویه‌های ناپایداری متوسط برخوردار هستند. همچنین در بین روستاهای مطرح شده، روستاهای (قلعه نوچمن زمین، گل حصار، قمصر) با ضریب‌های به دست آمده کمتر از ۰/۵ از ناپایداری کمی برخوردارند. در ادامه نیز روستاهای (دو توهه سفلی، تورقوزآباد، ده نو، درسون‌آباد) با ضریب‌های به دست آمده بین ۰/۵ تا ۰/۸ از ناپایداری متوسطی برخوردارند. در نهایت روستاهای (عظیم‌آباد، خیرآباد، کبیرآباد، جهان‌آباد، قیصرآباد، سلمان‌آباد، اسماعیل‌آباد) با ضریب به دست آمده بیشتر از ۰/۸ از ناپایداری بسیار زیادی برخوردار است.

جدول ۳. وضعیت پایداری کالبدی-فضایی روستاها

روستا	ضریب توسعه	وضعیت پایداری
دو توهه سفلی	۰/۵۷	مطلوبیت متوسط
درسون‌آباد	۰/۶۱	مطلوبیت متوسط
قلعه نوچمن زمین	۰/۸۲	مطلوبیت زیاد
اسماعیل‌آباد	۰/۴۴	نامطلوب
سلمان‌آباد	۰/۴۱	نامطلوب
قیصرآباد	۰/۴۶	نامطلوب
کبیرآباد	۰/۴۲	نامطلوب
جهان‌آباد	۰/۴۴	نامطلوب
تورقوزآباد	۰/۵۷	مطلوبیت متوسط
خیرآباد	۰/۴۱	نامطلوب
ده نو	۰/۵۵	مطلوبیت متوسط
قمصر	۰/۸۵	مطلوبیت زیاد
گل حصار	۰/۸۴	مطلوبیت زیاد
عظیم‌آباد	۰/۴۶	نامطلوبیت زیاد

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

شکل ۵. نقشه فضایی پایداری کالبدی-فضایی روستاهای بخش کهریزک با تأکید بر نقش مدیریت روستایی

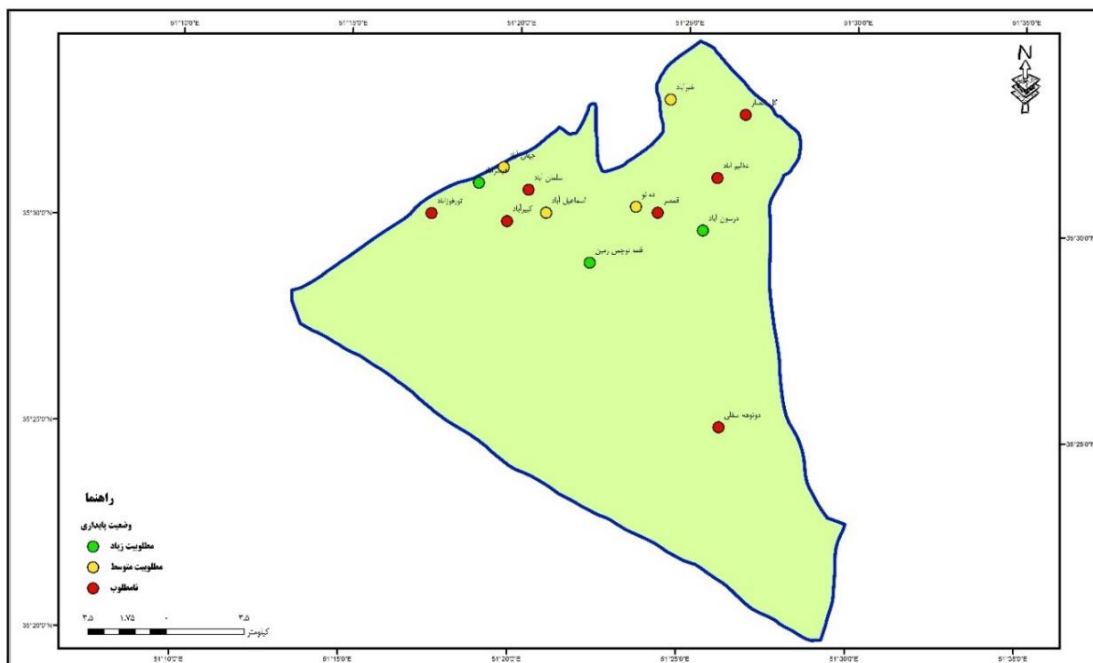
بررسی پایداری گویه‌های زیست محیطی و سکونتگاه‌های روستایی

نتایج موريس ديوييس در بعد زیست محیطی نشان داد، روستاهای (دوتوه سفلی، کبیرآباد، تورقوزآباد، ده نو، قمصر، گل حصار، عظیم‌آباد، سلمان‌آباد) با ضریب‌های به‌دست آمده کمتر از $0/5$ در گروه روستاهای پایداری کم قرار گرفته‌اند. روستاهای (جهان‌آباد، اسماعیل‌آباد، خیرآباد) با ضریب‌های به‌دست آمده بین $0/5$ تا $0/8$ در گروه روستاهای نیمه پایدار قرار دارند. در نهایت روستاهای (قیصرآباد، قلعه نوچمن زمین، درسون‌آباد) ضریب‌های بالاتری را به خود اختصاص داده است و در گروه پایداری زیاد قرار گرفته‌اند. همچنین در بین ۱۴ گویه زیست محیطی، تمامی گویه‌های زیست محیطی با ضریب‌های به‌دست آمده بین $(0/8-0/5)$ در گروه گویه‌های پایداری متوسط قرار دارند. جدول (۴-۱۴). تحلیل ماتریس سوم: از ماتریس سوم می‌توان نتیجه‌ای عکس ماتریس دوم گرفت. یعنی همان طبقه‌بندی را که برای ماتریس دوم در نظر گرفتیم در این ماتریس نیز ملاک قرار می‌دهیم. فقط در این قسمت ما دنبال ناپایداری روستاها و گویه‌ها با توجه به ضریب‌های به‌دست آمده هستیم. در بین گویه‌های مطرح شده، تمامی گویه‌ها با ضریب به دست آمده بین $(0/8-0/5)$ از ناپایداری متوسطی برخوردار هستند. همچنین در بین روستاهای مطرح شده، روستاهای (قیصرآباد، قلعه نوچمن زمین، درسون‌آباد) با ضریب‌های به دست آمده کمتر از $0/5$ از ناپایداری کمی برخوردارند. روستاهای (جهان‌آباد، اسماعیل‌آباد، خیرآباد) با ضریب‌های به دست آمده بین $0/5$ تا $0/8$ از ناپایداری متوسطی برخوردارند. در نهایت روستاهای (دوتوه سفلی، کبیرآباد، تورقوزآباد، ده نو، قمصر، گل حصار، عظیم‌آباد، سلمان‌آباد) با ضریب به دست آمده بیشتر از $0/8$ از ناپایداری بسیار زیادی برخوردار است.

جدول ۴. وضعیت پایداری زیست محیطی روستاها

روستا	ضریب توسعه	وضعیت پایداری
دو توهه سفلی	۰/۴۳	نامطلوب
درسون اباد	۰/۸۲	مطلوبیت زیاد
قلعه نو چمن زمین	۰/۸۳	مطلوبیت زیاد
اسماعیل اباد	۰/۵۷	مطلوبیت متوسط
سلمان اباد	۰/۴۱	نا مطلوب
قیصر اباد	۰/۸۳	مطلوبیت زیاد
کبیر اباد	۰/۴۲	نامطلوب
جهان آباد	۰/۵۷	مطلوبیت متوسط
تورقوز اباد	۰/۴۲	نامطلوب
خیر اباد	۰/۵۶	مطلوبیت متوسط
ده نو	۰/۴۱	مطلوبیت متوسط
قمصر	۰/۴۲	نامطلوب
گل حصار	۰/۴۲	نامطلوب
عظیم آباد	۰/۴۷	نامطلوب

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

شکل ۶. نقشه فضایی پایداری زیست محیطی روستاهای بخش کهریزک با تأکید بر نقش مدیریت روستایی

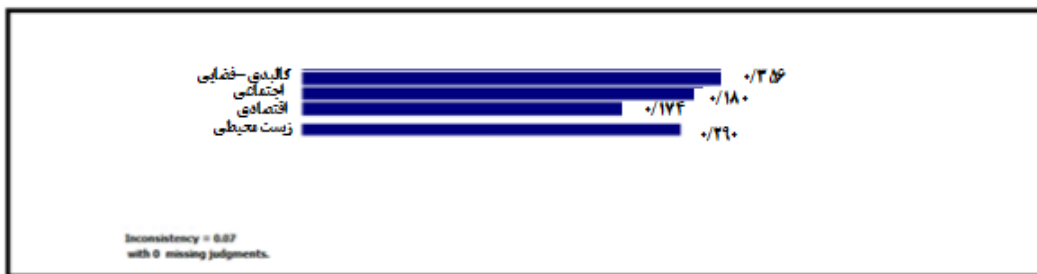
رتبه‌بندی ابعاد پایداری (اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی، کالبدی-فضایی)

در ادامه نیز جهت رتبه‌بندی ابعاد پایداری (اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی، کالبدی-فضایی)، از نرم‌افزار Expert Choice استفاده شده است. در این مطالعه گروه‌های تصمیم‌ساز شامل متخصصان و نخبگان در حوزه مطالعاتی می‌باشند، پس از تشکیل ساختار سلسله‌مراتبی برای تعیین وزن هر عنصر تصمیم‌گیری، مقایسه دوه‌دو عناصر صورت گرفت. بدین ترتیب برای هر عامل در هر سطح از مجموع نظرات کارشناسان، میانگین هندسی گرفته شد و سپس میانگین‌ها وارد نرم‌افزار Expert Choice شد و یک جدول نهایی در هر سطح به دست آمد که این جدول اولویت‌بندی ابعاد را در همان سطح نشان می‌دهد. در فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی همواره می‌توان میزان سازگاری تصمیم را محاسبه نمود. در صورتی که شاخص ناسازگاری از ۰/۱ بیشتر باشد، سطح ناسازگاری مجموعه رتبه‌ها غیرقابل قبول بوده و رتبه‌بندی‌ها بایستی مجدداً تکرار گردند. در نهایت، نرم‌افزار از روی قضاوت‌های اصلاح‌شده، وزن نهایی هر گزینه را محاسبه می‌کند.

جدول ۵. وزن نهایی و رتبه‌بندی ابعاد پایداری

رتبه نهایی	وزن	ابعاد
۴	۰/۱۷۴	اقتصادی
۳	۰/۱۸۰	اجتماعی
۲	۰/۲۹۰	زیست‌محیطی
۱	۰/۳۵۶	کالبدی-فضایی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

شکل ۷. وزن نهایی ابعاد

یافته‌های تحقیق در زمینه ابعاد چهارگانه توسعه پایدار (اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی، کالبدی-فضایی) نشان‌دهنده این است که بعد کالبدی-فضایی با وزن به دست آمده (۰/۳۵۶) نسبت به سایر ابعاد در سطح بالاتری بوده و بعد اقتصادی با وزن به دست آمده (۰/۱۷۴) در پایین‌ترین سطح قرار گرفته است. بررسی یافته‌های تحقیق در زمینه عملکرد مدیران محلی بر ابعاد مختلف توسعه پایدار روستایی در روستاهای مورد مطالعه نشان می‌دهد که در زمینه بعد کالبدی-فضایی اثرات نسبتاً خوبی داشته است. به طوری که در زمینه احداث و ایجاد معابر جدید در روستا، ایمن‌سازی واحدهای مسکونی از طریق صدور مجوز ساخت‌وساز، نظارت بر ساخت‌وساز، توسعه و بهبود فضای روستا، بهبود روشنایی معابر روستا، عملکرد خوبی داشته‌اند.

نتایج مؤید این مطلب می‌باشد با توجه به تغییر نگاه در توسعه روستایی، یکی از عوامل تأثیرگذار در زمینه توجه زیاد مدیران روستایی به بعد کالبدی، عدم توجه به دیدگاه پایداری و تأکید بر نگاه تک‌محوری به توسعه روستاها توسط نهادهای محلی می‌باشد. در واقع مدیران محلی و سازمان‌های دیگر متناسب با وظایف خود به دخالت و مدیریت در روستاها پرداخته‌اند، بدون اینکه دیگر ابعاد توسعه و عوامل تأثیرگذار در روستاها را مورد تأکید قرار دهند. این نگاه تک‌محوری سبب شده است که اگرچه هر نهاد به فراخور خود تغییراتی به وجود آورده است، اما این تغییرات به توسعه پایداری روستایی در ابعاد دیگر آن‌چنان که باید کمک نکرده است. از این رو، عدم توجه به دیدگاه یکپارچه‌سازی اهداف توسعه و به‌طور واضح‌تر عدم توجه مدیران محلی روستا به ابعاد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی روستاها به‌طور یکپارچه باهم و سیستماتیک، شرایط کنونی را به وجود آورده است؛ شرایطی که روستاها دارای ثبات جمعیتی و پایداری منابع مکانی نیستند و به‌مرور زمان مشکلات و مسائلی مختلف در روستاها مشاهده می‌شود.

نتیجه‌گیری

در سطح روستاهای مورد مطالعه در بخش کهریزک، ارتباط مدیران روستا با مردم محلی در اکثر روستاها در سطح نسبتاً پایینی گزارش شده و مدیریت روستایی از نگاه ساکنان روستا نقش قابل توجهی در پیشرفت و توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی و حفظ محیط‌زیست روستا داشته است. بررسی عملکرد مدیران روستایی به‌عنوان سازمان‌های محلی و یا نماینده دولت از یک طرف و از طرف دیگر، با توجه به اینکه این مدیران با مردم محلی مرتبط هستند، بررسی و سنجش عملکرد آن‌ها در زمینه توسعه پایدار روستایی، می‌تواند راهگشای بسیاری از مسائل و مشکلاتی مدیریت روستاها باشد؛ بنابراین در این تحقیق نیز به بررسی نقش مدیریت روستایی در پایداری روستاهای بخش کهریزک پرداخته شد. بر این اساس جهت بررسی تأثیر مدیریت روستایی در پایداری روستاهای بخش کهریزک از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده گردیده است، نتایج نیز به شرح ذیل مطرح شده است:

با توجه به یافته‌ها و با احتساب دامنه طیفی که بین ۱ تا ۵ و بر اساس طیف لیکرت در نوسان است. این میزان در ابعاد زیست‌محیطی و بعد فضایی - کالبدی بیشتر از عدد مطلوبیت ۳ ارزیابی شده و در سطح آلفای ۰/۰۰۰ معنادار است. همچنین تحلیل میانگین عددی این گویه‌ها در محدوده مورد مطالعه نشان‌دهنده تأثیر مثبت در ابعاد زیست‌محیطی و فضایی - کالبدی بوده، که نسبت به سایر ابعاد در سطح بالاتری قرار دارند. به‌طوری‌که در اثر فعالیت مدیران محلی (شوراها و دهیاران) از نظر حفظ محیط‌زیست روستا، مدیران در زمینه‌های مربوط به جمع‌آوری زباله در سطح روستا، دفن زباله در زمین‌های دور از روستا و ارتقاء سطح آموزش روستاییان در رابطه با حفاظت از محیط‌زیست و... توفیق نسبتاً خوبی داشته‌اند. در زمینه بعد فضایی - کالبدی یافته‌های تحقیق نیز نشان داد که این بعد نسبت به سایر ابعاد در سطح بالاتری قرار گرفته و دهیاری‌ها با همراهی و همکاری شورای اسلامی روستاهای بخش کهریزک فعالیت‌ها و اقدامات متعددی در زمینه احداث و ایجاد معابر جدید، بهسازی و نوسازی معابر در سطح روستا، بهبود روش‌های معابر روستا و ارائه تسهیلات جهت ساخت و ساز مناسب و مقاوم در سطح روستا فعالیت‌های مثبتی انجام داده‌اند. در زمینه بعد اجتماعی نیز مدیران محلی (شوراها و دهیاران) در

زمینه جلب مشارکت مردم، فراهم کردن زمینه‌های آموزشی-بهداشتی و سایر گویه‌های اجتماعی توفیق چندانی نداشته‌اند و عملکرد آن‌ها ضعیف ارزیابی شده است. فقط در برخی زمینه‌ها مانند رفع و حل فضا برخی اختلافات محلی و خانوادگی اقداماتی انجام داده‌اند. در زمینه بعد اقتصادی نیز نتایج نشان داد که مدیران محلی در روستاهای بخش کهریزک نتوانسته‌اند فعالیت چشمگیری در این حوزه داشته باشند.

به‌منظور رابطه بین ابعاد توسعه پایدار از نظر میزان همبستگی در وضعیت عملکرد مدیریت روستایی در پایداری روستاها به صورت کلی استفاده شده است. تحلیل ناپارامتری همبستگی نشان دهنده وجود رابطه مستقیم و معنی‌دار در سطح آلفای ۰/۰۱ میان ابعاد اقتصادی با ابعاد اجتماعی، زیست محیطی و کالبدی-فضایی است. همچنین بین بعد کالبدی-فیزیکی با بعد اجتماعی و زیست محیطی نیز رابطه مستقیمی مشاهده می‌شود. یعنی با بهبود عملکرد مدیریت روستایی در هر کدام از ابعاد توسعه، دیگر ابعاد هم بهبود پیدا می‌کند و زمینه پایداری را می‌تواند هموار سازند.

در ادامه نیز با استفاده از مدل موریس دامنه پایداری روستاها و در ادامه ناپایداری روستاها با توجه به نقش مدیریت روستایی از نظر کلیه گویه‌ها در تمامی ابعاد موردسنجش و محاسبه قرار گرفت. نتایج موریس دیویس در بعد اجتماعی در ماتریس دوم نشان داد، روستاهای (اسماعیل آباد، سلمان آباد، قیصرآباد، کبیرآباد، جهان آباد، خیرآباد، ده نو، عظیم آباد) با ضریب‌های به دست آمده کمتر از ۰/۵ در گروه روستاهای پایداری کم قرار گرفته‌اند. همچنین روستاهای (قلعه نوچمن زمین، دو توهه سفلی) با ضریب‌های به دست آمده بین ۰/۵ تا ۰/۸ در گروه روستاهای نیمه پایدار قرار دارند. در نهایت روستاهای (قمصر، گل حصار، درسون آباد) ضریب‌های بالاتری را به خود اختصاص داده است و در گروه پایداری زیاد قرار گرفته‌اند. همچنین در بین ۱۲ گویه اجتماعی موردنظر، تمامی گویه‌های اجتماعی با ضریب‌های به دست آمده کمتر از ۰/۵ در گروه شاخص‌های پایداری کم قرار دارند. در ادامه نیز نتایج تحلیل ماتریس سوم جهت ناپایداری نشان داد، در بین گویه‌های مطرح شده، تمامی گویه‌ها با ضریب به دست آمده بین (۰/۵-۰/۸) از ناپایداری زیادی برخوردار هستند. همچنین در بین روستاهای مطرح شده، روستاهای (قمصر، گل حصار، درسون آباد) با ضریب‌های به دست آمده کمتر از ۰/۵ از ناپایداری کمی برخوردارند. روستاهای (قلعه نوچمن زمین، دو توهه سفلی) با ضریب‌های به دست آمده بین ۰/۵ تا ۰/۸ از ناپایداری متوسطی برخوردارند. در نهایت روستاهای اسماعیل آباد، سلمان آباد، قیصرآباد، کبیرآباد، جهان آباد، خیرآباد، ده نو، عظیم آباد با ضریب به دست آمده بیشتر از ۰/۸ از ناپایداری بسیار زیادی برخوردار است.

نتایج موریس دیویس در بعد اقتصادی نشان داد، روستاهای (اسماعیل آباد، سلمان آباد، قیصرآباد، کبیرآباد، جهان آباد، خیرآباد، عظیم آباد) با ضریب‌های به دست آمده کمتر از ۰/۵ در گروه روستاهای پایداری کم قرار گرفته‌اند. روستاهای (ده نو، قلعه نوچمن زمین، درسون آباد، دو توهه سفلی) با ضریب‌های به دست آمده بین ۰/۵ تا ۰/۸ در گروه روستاهای نیمه پایدار قرار دارند. و در نهایت تورقوزآباد، گل حصار، قمصر ضریب‌های بالاتری را به خود اختصاص داده است و در گروه پایداری زیاد قرار گرفته‌اند. همچنین در بین ۱۴ گویه اقتصادی موردنظر، تمامی گویه‌های اقتصادی با ضریب‌های به دست آمده کمتر از ۰/۵ در گروه گویه‌های پایداری کم قرار دارند. در ادامه نیز نتایج تحلیل ماتریس سوم جهت ناپایداری نشان داد، در بین گویه‌های مطرح شده، تمامی گویه‌ها با ضریب به دست آمده بیشتر از ۰/۰۸ از ناپایداری زیادی برخوردار

هستند. همچنین در بین روستاهای مطرح شده، روستاهای (تورقوزآباد، گل حصار، قمصر) با ضریب‌های به‌دست آمده کمتر از ۰/۵ از ناپایداری کمی برخوردارند. همچنین روستاهای (ده نو، قلعه نوچمن زمین، درسون آباد، دوتوه سفلی) با ضریب‌های به‌دست آمده بین ۰/۵ تا ۰/۸، از ناپایداری متوسطی برخوردارند. در نهایت روستاهای (اسماعیل آباد، سلمان آباد، قیصرآباد، کبیرآباد، جهان آباد، خیرآباد، عظیم آباد) با ضریب به‌دست آمده بیشتر از ۰/۸ از ناپایداری زیادی برخوردار است. در ادامه نیز نتایج موریس دیویس در بعد کالبدی-فضایی نشان داد، روستاهای (عظیم آباد، خیرآباد، کبیرآباد، جهان آباد، قیصرآباد، سلمان آباد، اسماعیل آباد) با ضریب‌های به‌دست آمده کمتر از ۰/۵ در گروه روستاهای پایداری کم قرار گرفته‌اند. روستاهای (دوتوه سفلی، تورقوزآباد، ده نو، درسون آباد) با ضریب‌های به‌دست آمده بین ۰/۵ تا ۰/۸ در گروه روستاهای نیمه پایدار قرار دارند. روستاهای (قلعه نوچمن زمین، گل حصار، قمصر) ضریب‌های بالاتری را به خود اختصاص داده است و در گروه پایداری زیاد قرار گرفته‌اند. همچنین در بین ۱۲ گویه کالبدی-فضایی موردنظر، تمامی گویه‌های کالبدی با ضریب‌های به‌دست آمده بین (۰/۵-۰/۸) در گروه گویه‌های پایداری متوسط قرار دارند. در ادامه نیز نتایج تحلیل ماتریس سوم جهت ناپایداری نشان داد، در بین گویه‌های مطرح شده، تمامی گویه‌ها با ضریب به‌دست آمده بین (۰/۵-۰/۸) در گروه گویه‌های ناپایداری متوسط برخوردار هستند. همچنین در بین روستاهای مطرح شده، روستاهای (قلعه نوچمن زمین، گل حصار، قمصر) با ضریب‌های به‌دست آمده کمتر از ۰/۵ از ناپایداری کمی برخوردارند. همچنین روستاهای (دوتوه سفلی، تورقوزآباد، ده نو، درسون آباد) با ضریب‌های به دست آمده بین ۰/۵ تا ۰/۸ از ناپایداری متوسطی برخوردارند. روستاهای (عظیم آباد، خیرآباد، کبیرآباد، جهان آباد، قیصرآباد، سلمان آباد، اسماعیل آباد) با ضریب به دست آمده بیشتر از ۰/۸ از ناپایداری بسیار زیادی برخوردار است. نتایج موریس دیویس در بعد زیست محیطی نشان داد، روستاهای (دوتوه سفلی، کبیرآباد، تورقوزآباد، ده نو، قمصر، گل حصار، عظیم آباد، سلمان آباد) با ضریب‌های به دست آمده کمتر از ۰/۵ در گروه روستاهای پایداری کم قرار گرفته‌اند. روستاهای (جهان آباد، اسماعیل آباد، خیرآباد) با ضریب‌های به دست آمده بین ۰/۵ تا ۰/۸ در گروه روستاهای نیمه پایدار قرار دارند. روستاهای (قیصرآباد، قلعه نوچمن زمین، درسون آباد) ضریب‌های بالاتری را به خود اختصاص داده است و در گروه پایداری زیاد قرار گرفته‌اند. همچنین در بین ۱۴ گویه زیست محیطی، تمامی گویه‌های زیست محیطی با ضریب‌های به دست آمده بین (۰/۵-۰/۸) در گروه گویه‌های پایداری متوسط قرار دارند. در ادامه نیز نتایج تحلیل ماتریس سوم جهت ناپایداری نشان داد، در بین گویه‌های مطرح شده، تمامی گویه‌ها با ضریب به دست آمده بین (۰/۵-۰/۸) از ناپایداری متوسطی برخوردار هستند. همچنین در بین روستاهای مطرح شده، روستاهای (قیصرآباد، قلعه نوچمن زمین، درسون آباد) با ضریب‌های به دست آمده کمتر از ۰/۵ از ناپایداری کمی برخوردارند. همچنین روستاهای (جهان آباد، اسماعیل آباد، خیرآباد) با ضریب‌های به دست آمده بین ۰/۵ تا ۰/۸ از ناپایداری متوسطی برخوردارند. در نهایت روستاهای (دوتوه سفلی، کبیرآباد، تورقوزآباد، ده نو، قمصر، گل حصار، عظیم آباد، سلمان آباد) با ضریب به دست آمده بیشتر از ۰/۸ از ناپایداری بسیار زیادی برخوردار است.

در ادامه نیز جهت رتبه‌بندی ابعاد پایداری (اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی، کالبدی-فضایی)، از نرم‌افزار Expert Choice استفاده شده است. نتایج نیز در این قسمت از پژوهش نشان داد، بعد کالبدی-فضایی با وزن به‌دست آمده (۰/۳۵۶) نسبت به سایر ابعاد در سطح بالاتری بوده و بعد اقتصادی با وزن به‌دست آمده (۰/۱۷۴) در پایین‌ترین سطح قرار گرفته است. در نهایت جهت رتبه‌بندی روستاهای بخش کهریزک بر اساس پایداری ابعاد توسعه با تأکید بر نقش مدیریت روستایی از مدل ویکور فازی استفاده گردید، نتایج حاصل از پیاده‌سازی مدل ویکور فازی بر اساس رتبه‌دهی بیانگر این است که مدیران محلی در روستای قمصر که اولین رتبه را به خود اختصاص داده عملکرد مطلوبی از خود نشان داده‌اند و مردم احساس می‌کنند که مدیران در راستای پایداری روستاها مخصوصاً در بعد کالبدی و زیست‌محیطی گام برداشته‌اند. روستای کبیرآباد، رتبه ۱۴ را دارد که نتایج حاکی از عملکرد ضعیف مدیریت روستایی در راستای تحقق توسعه پایدار در این روستا بوده است. در ادامه نیز با توجه به نتایج به‌دست آمده راهکارهای ذیل پیشنهاد می‌گردد:

- تأکید مدیران محلی بر توسعه و پایدارسازی روستاها از طریق توجه به تمامی متغیرهای ذکر شده در تحقیق به صورت یکپارچه و سیستماتیک؛
- توجه به وضعیت بهتر عملکرد مدیران محلی در بعد اجتماعی روستاها و همچنین ارتباط ناگسستگی بین ابعاد اقتصادی و اجتماعی، بهتر آن است که از ظرفیت موجود در متغیرهای اجتماعی در راستای بهبود و ارتقاء بخش اقتصادی استفاده شود؛
- مشارکت مردم در مدیریت روستایی یکی از محورها و اهداف اساسی در مدیریت روستایی است. بنابراین لازم است، مشارکت‌های مردمی در تمامی مراحل تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی، اجرا و بهره‌برداری مورد تأکید قرار گیرد، و همچنین تدوین یک برنامه جامع و قانونمند متناسب با شرایط منطقه با کمک دهیاران و شوراهای روستاهای بخش کهریزک تهیه گردد؛
- به لحاظ اینکه اعضای شوراهای روستایی از جانب خود مردم انتخاب می‌شوند و مورد تأیید آن‌ها هستند، شایسته است این افراد به‌منظور ایجاد تغییرات فرهنگی مناسب و اجرای طرح‌های جدید از مشارکت افراد روستا سود برند؛
- استفاده از دانش بومی روستاییان جهت حل مشکلات موجود در روستاهای بخش کهریزک با توجه به منابع محدود و کمیاب می‌تواند مهم‌ترین عامل در جلب مشارکت روستاییان باشد؛ و
- همچنین با توجه به اینکه در نواحی روستایی ابعاد اقتصادی، مهم‌ترین رکن رسیدن به توسعه پایدار روستایی است، با افزایش حیطه کاری مدیران روستایی و دادن امکانات مناسب و اعتبارات کافی به آن‌ها، رفع نیازهای اقتصادی و معیشتی خانوارهای روستایی در اولویت قرار گیرد. تأکید بیشتر مسئولان و نهادهای مرتبط بر توسعه بخش اقتصاد روستایی با توجه به نتایج این تحقیق در برخی موارد مانند درآمدها، اشتغال‌زایی و... ضعف‌هایی مشاهده می‌شود.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد آقای سیاوش عطایی، گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم جغرافیایی دانشگاه خوارزمی، تهران است.

- ایمانی، بهرام، فتحی، بهروز. ۱۳۹۸. ارزیابی و تحلیل عملکرد دهیاری‌ها با تأکید بر رویکرد حکمروایی شایسته مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی شهرستان اردبیل. فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، ۶(۲۱)، ۵۱-۶۲.
- برقی، حمید، شایان، محسن، جلالی، اکرم، رشیدی، سعیده. ۱۳۹۷. ارزیابی نقش دهیاری‌ها در فرآیند توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان گلاب شهرستان کاشان)، اندیشه جغرافیایی، سال دهم، شماره نوزده، پاییز و زمستان ۱۳۹۷، دانشگاه زنجان.
- مولائی هاشجین، نصرالله، آمارحاجی شیرکیا، تیمور، باقری، عباس. ۱۳۹۶. نقش مدیریت محلی در توسعه اقتصادی نواحی روستایی شهرستان بهشهر، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۶(۴)، ۱۷۶-۱۶۵.
- عبدالهی، عیوضی و چیدری، محمد و پزشکی راد، غلامرضا، علیزاده، ندا. ۱۳۸۸. تحلیل مشارکت شوراهای اسلامی در برنامه‌های ترویجی پیرامون توسعه پایدار، فصلنامه روستا و توسعه، ۱۲(۳)، ۲۷-۴۳.
- جمعه پور، محمود. ۱۳۸۹. مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی: دیدگاه‌ها و روش‌ها، سمت: تهران.
- پورطاهری، مهدی، سجاسی قیداری، حمدالله و صادقلو، طاهره. ۱۳۸۸. سنجش و اولویت‌بندی پایداری اجتماعی در مناطق روستایی، با استفاده از تکنیک رتبه‌بندی بر اساس تشابه به حل ایده آل فازی (مطالعه موردی: دهستان حومه بخش مرکزی شهرستان خدابنده)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، ۱(۱)، ۱-۳۱.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، سجاسی قیداری، حمدالله، عینالی، جمشید. ۱۳۸۶. نگرشی نو به مدیریت روستایی با تأکید بر نهادهای تأثیرگذار، فصلنامه روستا و توسعه، ۱۰(۲)، ۱-۳۱.
- بدری، سیدعلی، رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، سلمانی، محمد، بهمند، داداله. ۱۳۹۰. نقش نظام‌های بهره برداری زراعی خانوادگی در توسعه پایدار روستایی، مطالعه موردی: شهرستان قیر و کارزین - استان فارس، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۶.
- فیروزنیا و تیموریان. ۱۳۹۴. تحلیل نقش ویژگی‌های مهارتی مدیران محلی در توسعه روستایی (مطالعه موردی بخش مرکزی شهرستان ایلام)، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، ۴.
- حاجی نژاد، علی، پایدار، ابوذر، بیاد، حبیب‌الله. ۱۳۹۴. تحلیل منابع درآمدی دهیاری‌ها با استفاده از رهیافت ارزیابی مشارکتی (روستای نارجویه شهرستان جیرفت)، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی.
- رسولی، لیلیا. ۱۳۹۴. "پایان‌نامه کارشناسی ارشد، نقش مدیریت روستایی در پایداری کالبدی نواحی روستایی، مطالعه موردی: دهستان ایجرود بالا، شهرستان ایجرود، به راهنمایی دکتر منیژه احمدی، دانشگاه زنجان، دانشکده علوم انسانی گروه جغرافیا، اسفند ۱۳۹۴.
- ساسان پور، فرزانه. ۱۳۹۰. مبانی پایداری توسعه کلانشهرها با تأکید بر کلانشهر تهران، انتشارات مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهری.
- موسی کاظمی محمدی، سیدمهدی. ۱۳۷۸. ارزیابی توسعه پایدار شهری پژوهش موردی شهر قم، رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی.

- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا. ۱۳۸۹. مدیریت توسعه روستایی (بنیان‌های نظری)، تهران. انتشارات سمت
- عاشری، رقیه. ۱۳۹۲. مدیریت پایدار سکونتگاه‌های روستایی با تأکید بر سوانح طبیعی (زلزله) مطالعه موردی: دهستان معجزات، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، گروه جغرافیا، دانشگاه زنجان.
- حسنلو، لیلا. عزیزپور، فرهاد. جلالیان، حمید. ۱۳۹۷. ارزیابی نقش مدیریت روستایی در پایداری روستاها، مطالعه موردی: دهستان دستجرده (شهرستان طارم). جغرافیا و توسعه، شماره ۵۲، ۱۵۷-۱۷۴.
- مطالعات توسعه و عمران شهرستان ری به نقل از: سازمان آب منطقه ای تهران، ۱۳۷۲، دفتر منابع آب، گزارش وضعیت منابع آب و بیلان آب زیرزمینی دشت تهران.
- فراهانی، حسین. ۱۳۸۵. ارزیابی پایداری در نواحی روستایی با تأکید بر عوامل اجتماعی و اقتصادی؛ مطالعه موردی: شهرستان نفرش، رساله دکتری. دانشکده جغرافیا دانشگاه تهران.
- فرمانداری شهرستان ری. ۱۳۸۱. مطالعات توسعه و عمران شهرستان ری، قسمت اول: شناخت وضع موجود و تجزیه و تحلیل، جلد دوم جغرافیا و اقلیم ص ۶۴.
- فرهنگ جغرافیایی آبادی‌های کشور جمهوری اسلامی ایران، (تهران)، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، جلد ۳۸، صفحه ۱۷۱.
- قنبری، سیروس. ۱۳۹۶. بررسی آثار سبک مدیریت روستایی بر پایداری سکونتگاه‌های روستایی در شهرستان اصفهان، فصلنامه برنامه‌ریزی فضایی، ۷(۱)، ۵۸-۴۱.
- Drakakis, D. and Smith, D. 1995. **Third world cities: sustainable urban development**. Urban Studies. Vol. 32, pp. 659-678.
- Hall, G.E. and Hord, S.M. 2001. **Implementing change: patterns, principles and** Kumar A. et al. I Biomass and Bioenergy. 24(2003) 445-464.
- Morrison TH. 2014. **Developing a regional governance index: the institutional potential of rural regions**. Rural Studies. 35:101-111.
- Prasad, I. P., 2003, **The Great Earthquake**, Tthe Life and Times of Maharaja House
- Rashidpour Loghman, Farajallah Hosseini Seyed Jamal and Mirdamadi Seyed Mahdi, (2011), **Local Community Based Management as a Good Governance Approach to Rural Poverty Reduction and Sustainable Development in Iran**, American-Eurasian J. Agric. & Environ. Sci, 10 (2) : 174-179.
- Wang Wenchang. 2008. **Rural management, The Way Out for Tibetan Rural Areas**, CHINA TIBETOLOGY Number 1, pp 1-94.
- Wezel. A, Brives. H, Casagrande. M., Clément. C, Dufour. An and P. Vandenbroucke. 2016. **Agroecology territories: places for sustainable agricultural and food systems and biodiversity conservation**, groecolyand Sustainable Food Systems, Volume 40, Issue 2, PP: 132- 14.